

Johann Sebastian Bach három *Klavierbüchlein* gyűjteményének - *Klavierbüchlein für Wilhelm Friedemann Bach* és *Die Klavierbüchlein für Anna Magdalena Bach* - darabjaival gyakran találkozunk hangversenyeken, tanulmányaink, oktatói tevékenységünk során, meghallgathatjuk hanghordozókon, de valóban tisztában vagyunk a művek keletkezési körülményeivel, zeneszerzőivel, lejegyzőivel? Értekezésem megírásával megpróbáltam az olvasók érdeklődését felkelteni, a füzetceskékről rendelkező ismereteiket gyarapítani, közelebb hozni a *Klavierbüchlein*ek „világát” az őket tanulmányozókhoz.

Kutatásom alapját a Wolfgang Plath szerkesztésében megjelent *Neue Bach Ausgabe* V. sorozat 5. kötete (*Johann Sebastian Bach Klavierbüchlein für Wilhelm Friedemann Bach*, Lipcse: VEB Deutscher, 1962), a Georg von Dadelsen által közreadott *Neue Bach Ausgabe* V. sorozat 4. kötete (*Johann Sebastian Bach Klavierbüchlein für Anna Magdalena Bach 1722 und 1725*, Lipcse: DVfM Bärenreiter, 1957) valamint az ezekhez kapcsolódó kritikai kiadások képezték.

Az életrajzi fejezetek a *Büchlein*ek ihletőinek személyiségét hivatottak megismertetni. Bemutatom az elsőszülött Bach fiú, Wilhelm Friedemann gyermek- és ifjúkorát (Weimar és Lipcse 1710-1733), drezdai (1733-1746), hallei (1746-1770) időszakát és élete utolsó szakaszát (megh. 1784).

A Wilhelm Friedemann számára készült könyvecske (első bejegyzés 1720-ból származik) részletesebb elemzését Johann Sebastian pedagógusi tevékenységének ismertetése, a *Klavierbüchlein* keletkezésének körülményei, rendeltetése, a „*Clavier-Büchlein*” szó magyarázata (a „*clavier*” szó problematikája) és a kézirat sorsának, összerendezésének, kiadásának ismertetése előzi meg. A gyűjtemény felépítése - Elemzés című fejezetben a *Klavierbüchlein*ben fellelhető összes kompozíciót tárgyalom.

I *Claves signatae*

II *Explication unterschiedlicher Zeichen*

1. *Applicatio* BWV 994

2. *Praeambulum 1* BWV 924

3. *Wer nur den lieben Gott läßt walten* BWV 691

4. *Praeludium 2* BWV 926

5. *Jesu, meine Freude* BWV 753

6. *Allemande [1]* BWV 836 - 7. *Allemande [2]* BWV 837

8. *Praeambulum* BWV 927

9. *Praeambulum* BWV 930 – 10. *Praeludium* BWV 928

11. *Menuet 1* BWV 841 – 12. *Menuet 2* BWV 842 – 13. *Menuet 3* BWV 843

14. *Praeludium 1* - 24. *Praeludium 11* BWV 846a-BWV 851, BWV 853-854, BWV 855a- 857

25. *Pièce pour le Clavecin, composée par J. C. Richter*

26. *Praeludium ex c*∃ BWV 924a - 27. *Praeludium ex d*∃ BWV 925

28. *Praeludium ex e*∃ BWV 932

29. *Praeludium* BWV 931

30. *Baß-Skizze in g-Moll* (ohne BWV-Nr.)

31. *Fuga à 3* BWV 953

32. *Praeambulum 1à 2* – 46. *Praeambulum 15* BWV 772 – 786

47. *Suite A-Dur* BWV 824 (G. Ph. Telemann)

48. *Partia di Signore Steltzeln (mit Menuet – Trio BWV 929 von J. S. Bach)*

49. *Fantasia 1à 3* – 63. *Fantasia 15* BWV 787 – 801

Az Anna Magdalena Bach élettörténetét leíró fejezetben a szakirodalomban szétszórva található életrajzi adatokat gyűjtöttem egybe. Kitérek Anna Magdalena családi hátterére, házasságára Johann Sebastian Bachhal, gyermekeikre, énekesi pályájára, a „hétköznapi” örömeire, bánataira és a férje halála utáni anyagilag is nehéz életperiódusára.

A hitves számára két *Büchlein* készült. Az elsőnek (1722) jelentős hányada elveszett. A kézirat keletkezése és rendeltetése mellett a címlapon található feljegyzéseket és Anna Magdalena kézírását is „nagyító alá” veszem. A gyűjtemény felépítése - Elemzés című fejezetben bemutatom a *Klavierbüchlein*ben fennmaradt kompozíciókat.

1. *Suite ex d*∃ *pour le Clavessin* BWV 812

2. *Suite e*ξ *χ*∃ *pour le Clavessin* BΩς 813

3. *Suite pour le Clavessin par J. S. Bach* BΩς 814

4. *Suite e*ξ *Δ*ισ *pour le Clavessin* BΩς 815

5. *Suite pour le Clavessin e*ξ *Γ*∃ BΩς 816

6. *Fantasia pro Organo* BΩς 573

7. *Air* BΩς 991

8. *Jesu, meine Zuversicht* BΩς 728

9. *Menuet del Sig-re J. S. Bach* (BΩς 813)

10. *Menuet, Menuet-Trio* (BΩς 814)

11. *Menuet* (BΩς 841)

Az Anna Magdalena második *Klavierbüchlein*-jének (1725) ismertetése az előző fejezetek módszerét követi.

1. <*Partita*> BWV 827

2. <*Partita*> BWV 830

3. *Menuet* BWV Anh. 113

4. *Menuet* BWV Anh. 114 – 5. *Menuet* BWV Anh. 115

6. *Rondeau* BWV Anh. 183

7. *Menuet* BWV Anh. 116

8.a / 8.b *Polonaise* BWV Anh. 117.a / b

9. *Menuet* BWV Anh. 118

10. *Polonaise* BWV Anh. 119

11. *Wer nur den lieben Gott läßt walten* BWV 691

12. *(Gib dich zufrieden ind sei stille)* BWV 510

13.a – 13.b (*Choral*): „*Gib dich zufrieden und sei stille*” BWV 511 – 512

14. *Menuet* BWV Anh. 120 – 15. *Menuet* BWV Anh. 121

16. *Marche* BWV Anh.122– 17. *Polonaise* BWV Anh. 123–18. *Marche* BWV Anh.124

19. *Polonaise* BWV Anh. 125

20.a / b / c *Aria: So oft ich meine Tobacks-Pfeife* BWV 515, BWV 515a

21. *Menuet fait par Mons. Böhm*

22. *Musette* BWV Anh. 126

23. *Marche* BWV Anh. 127

24. BWV Anh. 128

25. *Bist du bei mir, geh ich mit Freuden* BWV 508

26. *(G-dúr Ária)* BWV 988,1

27. *Solo per il Cembalo* BWV Anh. 129

28. *Polonaise* BWV Anh. 130

29. *(C-dúr Prelidium)* BWV 846,1

30. *Suite 1re pour le Clavessin* BWV 812 – 31. *Suite 2de pour le Clavessin* BWV813

32. BWV Anh. 131

33. *Aria (Warum betrübst du dich)* BWV 516

34. *Recitativo – Ich habe genug! – Aria Schlummert ein* BWV 82 (2/3)

35. (*Choral: Schaffs mit mir Gott, nach deinem Willen*) BWV 514

36. *Menuet* BWV Anh. 132

37. *Aria di Giovannini* BWV 518

38. *Schlummert ein* BWV 82,3

39.a / b *Choral: Dir, dir, Jehova, will ich singen* BWV 299

40. *(Wie wohl ist mir, o Freund der Seelen)* BWV 517

41. *Aria (Gedenke, doch, mein Geist, zurücke)* BWV 509

42. *(O Ewigkeit, du Donnerwort)* BWV 513

43. *(Ihr Diener, werte Jungfer Braut)*

44. *Einige höchst nöthige Regeln vom General basso. di J. S. B.*

45. *Einige Reguln vom General Baß*

A hiányos dokumentumok miatt sok nyitva maradt kérdésre nem tudunk válaszolni, de a könyvecskék így is bepillantást engednek a Johann Sebastian Bachot körülvevő meleg családi fészekbe és közvetítői zenei-, szellemi-, érzelmi világának.